

Grau en Antropologia Social i Cultural

GUIA DOCENT 2011-2012

101279. Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	Aproximació etnogràfica a la diversitat cultural
Codi	101279
Crèdits ECTS	6
Curs i període en el que s'imparteix	1er curs
Horari	
Lloc on s'imparteix	*
Llengües	Català

Professor/a de contacte

Nom professor/a	Josep Lluís Mateo Dieste
Departament	Antropologia Social i Cultural
Universitat/Institució	UAB
Despatx	B9-239
Telèfon (*)	935811099
e-mail	Josepluis.mateo@uab.cat
Horari d'atenció	Concertar via e-mail

2. Equip docent

Nom professor/a	Josep Lluís Mateo Dieste
Departament	Antropologia Social i Cultural
Universitat/Institució	UAB
Despatx	B9-239
Telèfon (*)	935811099
e-mail	Josepluis.mateo@uab.cat
Horari de tutories	

(Afegeix tants camps com sigui necessari)

(*) camps optatius

3.- Prerequisits

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

CONTEXTUALITZACIÓ I OBJECTIUS FORMATIUS DE L'ASSIGNATURA

CONTEXTUALITZACIÓ:

Assignatura de Primer curs que desenvolupa la formació bàsica per cursar els estudis d'Antropologia Social i Cultural i que correspon a la matèria bàsica 'Conceptes i camps bàsics de l'Antropologia'. Introducció als camps clàssics de l'Antropologia a través del cas etnogràfic del Magreb, per proporcionar una aproximació holista a la diversitat cultural i permetre el contrast amb el nostre context sociocultural i amb d'altres exemples etnogràfics.

OBJECTIUS FORMATIUS:

Els alumnes han de reconèixer i identificar la realitat complexa i canviant dels pobles del Magreb, des del passat recent fins a la situació social actual, marcada per processos de modernització. L'alumnat ha de ser capaç de detectar i analitzar les dimensions socioculturals centrals així com els principals canvis i continuïtats de les societats magribines en els seus principals àmbits: l'àmbit econòmic i ecològic, l'àmbit polític i d'organització social, les relacions de parentiu, i les varietats simbòliques i rituals. A partir d'aquí es presentaran estudis de cas, i s'oferiran eines per analitzar aquesta àrea des d'un punt de vista dinàmic, tot considerant el conflicte pel poder, la construcció de desigualtats sexuals i comunitàries i l'impacte dels processos de modernització (colonització, urbanització, emigració), per tal de poder interpretar fenòmens contemporanis.

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència	A5 Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i la seva gènesi per tal d'evitar projeccions etnocèntriques.
Resultats d'aprenentatge	<ul style="list-style-type: none">. L'estudiant sap reconèixer les alternatives a l'organització occidental del parentiu.. L'estudiant sap distingir la diversitat d'activitats econòmiques segons el context cultural.. L'estudiant és capaç de detectar formes d'exercici del poder en diferents societats. L'estudiant *és respectuós amb la diversitat de creences.
Competència	C1 aplicar els conceptes bàsics de l'Antropologia Social i Cultural a la comprensió de les relacions entre diferents societats i cultures.
Resultats d'aprenentatge	<ul style="list-style-type: none">. L'estudiant sap reconèixer els efectes aculturadors de l'expansió colonial. L'estudiant és capaç de fer ús del coneixement sobre la variabilitat sociocultural en el context de les relacions intersocietals i interculturals.
Competència	C2 Utilitzar el corpus etnogràfic i teòric de la disciplina amb capacitat d'anàlisi crítica i de síntesis
Resultats d'aprenentatge	<ul style="list-style-type: none">. L'estudiant és capaç de reconèixer i utilitzar correctament els conceptes bàsics de la teoria antropològica. L'estudiant sap identificar i interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia
Competència	T4. Reconèixer i posar en pràctica les següent habilitats pel treball en equip: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.
Resultats d'aprenentatge	<ul style="list-style-type: none">-L'estudiant sap treballar en equip-L'estudiant es compromet i col·labora amb la resta de membres de l'equip-L'estudiant té capacitat per debatre i plantejar resolucions de problemes.

Competència

CTF1. Comunicar de forma oral i escrita, amb correcció, precisió i claredat, els coneixements adquirits.

Resultats d'aprenentatge

. L'estudiant parla i escriu amb correcció, precisió i claredat
. L'estudiant és capaç d'exposar en forma narrativa els resultats de les seves anàlisis d'acord amb els canons crítics de la disciplina.

6.- Continguts de l'assignatura

1. Introducció

- Etnocentrisme i alteritat
- Diversitats: ètnia, religió, classe
- Etnografiar el Magreb

2. Relacions econòmiques i organització social

- Nòmades, sedentaris i medines
- Sistemes agrícoles i ramaders en transició
- Formes d'intercanvi

3. Poder, parentiu i organització social

- Què és una tribu?
- El poder de la genealogia
- Patrons i clients

4. Parentiu i relacions de gènere

- Dimensions del parentiu
- Matrimoni i aliança
- Nocions de persona i gènere
- Relacions de gènere i contrapoders

5. Islam, text i religió popular

- Religió, màgia i sistemes simbòlics
- Islam popular
- Moviments de revitalització
- Sistemes de curació

7.- Metodologia docent i activitats formatives

ACTIVITATS FORMATIVES	METODOLOGIA DOCENT
<ul style="list-style-type: none"> . Classes teòriques i pràctiques dirigides . Lectura de textos i anàlisi de productes audiovisuals de contingut etnogràfic . Estudi individual i treball en equip . Avaluació 	<ul style="list-style-type: none"> . Classes magistrals amb suport audio-visual . Debats en el grup classe . Lectura i discussió de Textos. . Visionat i discussió de documentals etnogràfics . Redacció d'un treball (individual o en grup) a partir d'una guia per a la seva realització. . Prova escrita

TIPUS D'ACTIVITAT	ACTIVITAT	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
-------------------	-----------	-------	------------------------

Dirigides

Classes magistral del professor	30	L'estudiant és capaç de reconèixer i utilitzar correctament els conceptes bàsics de la teoria antropològica L'estudiant sap identificar i interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia
Visionat i discussió de documentals	6	L'estudiant sap aplicar els conceptes bàsics i la reflexió etnogràfica a l'anàlisi d'exemples temàtics
Presentació oral	1,5	L'estudiant parla amb correcció, precisió i claredat L'estudiant sap identificar i interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia
Prova escrita	1,5	L'estudiant escriu amb correcció, precisió i claredat L'estudiant és capaç de reconèixer i utilitzar correctament els conceptes bàsics de la teoria antropològica i els continguts de les lectures bàsiques

Supervisades

Tutories preparació treball escrit	5	L'estudiant sap reconèixer les alternatives a l'organització occidental del parentiu. L'estudiant sap distingir la diversitat
------------------------------------	---	--

		d'activitats econòmiques segons el context cultural. L'estudiant és capaç de detectar formes d'exercici del poder en diferents societats L'estudiant és respectuós amb la diversitat de creences.
Tutories preparació presentacions orals	5	L'estudiant es compromet i col.labora amb la resta de membres de l'equip

Autònomes

Lectures textos	25	L'estudiant és capaç de fer ús del coneixement sobre la variabilitat sociocultural en el context de les relacions intersocietals i interculturals.
Redacció treballs	20	L'estudiant és capaç d'exposar en forma narrativa els resultats de les seves anàlisis d'acord amb els cànons crítics de la disciplina.
Estudi personal	30	L'estudiant és capaç de reconèixer i utilitzar correctament els conceptes bàsics de la teoria antropològica L'alumnat ha de ser capaç de detectar i analitzar els canvis i les continuïtats culturals dels pobles del Magreb en els diferents contextos en que es desenvolupa la seva realitat sociocultural.

8.- Avaluació

(Indicar el tipus d'evidències d'aprenentatge que l'estudiant haurà de lliurar, el seu pes en la qualificació final, els criteris d'avaluació, la definició de "no presentat", el procediment de revisió de les proves, el tractament d'eventuals casos particulars, etc.)

Mòdul de Lliurament de treballs (30-50%)

Treball monografia: 35 %

Total = 35%

Mòdul de participació (10-20%)

Participació en els debats = 10%

Total = 10%

Mòdul de proves escrites (40-60%)

Examen = 35%

Comentaris audiovisual: 10 + 10 = 20 %

Total = 55%

*Per aprovar cal assistir a les activitats obligatòries (sessions de debat i audiovisual).
Les proves no superades es podran refer durant la setmana de reavaluació (examen i/o treballs).

ACTIVITATS D'AVALUACIÓ	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
------------------------	-------	------------------------

Treball final (individual o en grup)	20	L'alumnat ha de ser capaç de detectar i analitzar els canvis i les continuïtats culturals de Magreb en els diferents contextos en que es desenvolupa la seva realitat sociocultural: l'àmbit econòmic, ecològic, simbòlic i ritual, i polític. L'estudiant és capaç d'exposar en forma narrativa els resultats de les seves anàlisis d'acord amb els canons crítics de la disciplina.
Prova escrita sobre conceptes bàsics i lectures	1,5	L'estudiant és capaç de reconèixer i utilitzar correctament els conceptes bàsics de la teoria antropològica. L'estudiant sap identificar i interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia. L'estudiant escriu amb correcció, precisió i claredat.
Treball sobre dos àudio-visuals	6	L'estudiant aprèn a analitzar documents audio-visuals i a reconèixer en ells il·lustracions de relacions socials i significats culturals de l'àrea del Magreb, usant adequadament els conceptes bàsics de la disciplina
Participació i discussió en debats i comentari d'audiovisual	15	L'estudiant parla amb correcció, precisió i claredat. L'estudiant és capaç de fer ús del coneixement sobre la variabilitat sociocultural.

9- Bibliografia i enllaços web

BIBLIOGRAFIA GENERAL EN ANTROPOLOGIA

- Bonte, Pierre, Izard, M. 1996 [1991]. *Diccionario de Etnología y Antropología*, Madrid, Akal.
- Cavalli-Sforza, L. y F. 1994. *¿Qui som? Història de la diversitat humana*, Barcelona, Institut Català d'Estudis Mediterranis.
- Evans-Pritchard, E.E. 1976 [1937]. *Brujería, magia y oráculos entre los Azande*, Barcelona, Anagrama.
- Friedman, Jonathan. 2001. *Identidad cultural y proceso global*, Buenos Aires, Amorrortu.
- Gledhill, John. 2000 [1999]. *El poder y sus disfraces. Perspectivas antropológicas de la política*, Barcelona, Edicions Bellaterra.
- González, Aurora, San Román, Teresa, Grau, Jorge. 2003. *Las relaciones de parentesco*, Bellaterra,

Publicacions d'Antropologia Cultural-UAB.

- Harris, Marvin. 1998 [1978]. *Introducción a la antropología general*, Madrid, Alianza Editorial.
- Harris, Marvin. 2003. *El desarrollo de la teoría antropológica. Una historia de las teorías de la cultura*, Madrid, Siglo XXI.
- Kottak, Conrad Phillip. 2003 [2002]. *Introducción a la antropología cultural. Espejo para la humanidad*, Madrid, McGraw-Hill.
- Lewellen, Ted. C. 1994. *Antropología política*, Barcelona, Edicions Bellaterra.
- Molina, José Luis, Valenzuela, Hugo. 2007. *Invitación a la antropología económica*, Barcelona, Edicions Bellaterra.
- Morris, Brian. 1995. *Introducción al estudio antropológico de la religión*, Barcelona, Paidós.
- San Román, Teresa. 1996. *Los muros de la separación. Ensayo sobre alterofobia y filantropía*, Madrid, Tecnos.

BIBLIOGRAFIA GENERAL SOBRE EL MAGREB

- Aixelá, Yolanda. 2000. *Mujeres en Marruecos. Un análisis desde el parentesco y el género*. Barcelona, Edicions Bellaterra.
- Bennani-Chraïbi, Mounia / Fillieuele, Olivier (eds.). 2004. *Resistencia y protesta en las sociedades musulmanas*. Barcelona, Edicions Bellaterra.
- Berque, Jacques. 1953. "Qu'est-ce qu'une "tribu" nord-africaine?", *Éventail d'histoire vivante: Hommage à Lucien Febvre offert par l'amitié d'historiens*, Paris, Armand Colin, vol. I., pp. 261-271.
- 1978. *Structures sociales du Haut-Atlas*, Paris, Presses Universitaires de France (1955).
- Bonte, Pierre / Conte, Édouard / Hamès, Constant / Ould Cheikh, Abdel Wedoud. 1991. *Al-Ansâb. La quête des origines. Anthropologie historique de la société tribale arabe*, Paris, Éditions de la Maison des Sciences de l'Homme.
- Bonte, Pierre (ed.). 1994. *Épouser au plus proche. Inceste, prohibition et stratégies matrimoniales autour de la Méditerranée*, Paris, Ed. de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales.
- Bourdieu, Pierre. 1991. *El sentido práctico*. Madrid, Taurus [1980].
- 2006. *Sociología de Argelia y Tres estudios de etnología cabilia*. Madrid, CIS.
- Brett, Michael / Fentress, Elizabeth. 1996. *The Berbers*. Oxford, Cambridge, Blackwell.
- Caro Baroja, Julio. 1990. *Estudios saharianos*, Madrid, Júcar Universidad [1955].
- Chaker, Salem (dir.). 1987. "Berbères. Une identité en construction", monográfico *Revue de l'Occident Musulman et de la Méditerranée*, 44.
- Davis, John. 1977. *Antropología de las sociedades mediterráneas*. Barcelona, Editorial Anagrama.
- *Eickelman, Dale F. 2003. *Antropología del mundo islámico*. Barcelona, Edicions Bellaterra [2002].**
- Gellner, Ernest. 1986. *La sociedad musulmana*. México, Fondo de Cultura Económica [1981].
- Gellner, E. / Micaud C. (eds.). 1972. *Arabs and Berbers From Tribe to Nation in North Africa*. Duckworth.
- Geertz, Clifford / Geertz, Hildred / Rosen, Lawrence. 1979. *Meaning and Order in Moroccan Society: Three Essays in Cultural Analysis*, New York, Cambridge University Press.
- González Turmo, Isabel. 2001. *La antropología social de los pueblos del Mediterráneo*. Granada, Editorial Comares.
- Lacoste, Camille & Yves. 2004. *Maghreb, peuples et civilisations*. Paris, La Découverte [1995].
- Lacoste-Dujardin, Camille. 1993. *Las madres contra las mujeres. Patriarcado y maternidad en el mundo árabe*, Madrid, Cátedra.
- López García, Bernabé & Berriane, Mohamed (dir.). 2004. *Atlas de la emigración marroquí en España*, Madrid, Taller de Estudios Internacionales Mediterráneos - Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales - UAM Ediciones.
- Ramírez, Ángeles / López García, Bernabé (eds.). 2002. *Antropología y antropólogos en Marruecos. Homenaje a David M. Hart*. Barcelona, Edicions Bellaterra.
- Roque, María-Àngels (ed.). 1996. *Las culturas del Magreb. Antropología, historia y sociedad*. Barcelona, Institut Català de la Mediterrània.
- Valensi, Lucette. 1986. "La tour de babel: Groupes et relations ethniques au Moyen-Orient et en Afrique du Nord", *Annales ESC*, nº4, pp. 817-838.

(*Obra general de referència recomanada)

DOSSIER LECTURES OBLIGATÒRIES

Tema I

- Rabinow, Paul. 1992. "Ali. Un marginado entre los suyos", "La entrada", *Reflexiones sobre un trabajo de campo en Marruecos*, Madrid, Júcar, pp. 47-99.

Tema II

- Benet, Francisco. 1976. "Mercados explosivos: las tierras altas bereberes", Karl Polanyi, *Comercio y mercado en los imperios antiguos*, Barcelona, Labor, pp. 237-264.

Tema III

- Eickelman, Dale F. 2003. "¿Qué es una tribu?", *Antropología del mundo islámico*. Barcelona: Edicions Bellaterra, pp. 183-216.
- Brown, Kenneth. 1986. "Los cambios de las formas de patronazgo en una ciudad marroquí", E. Gellner (y otros), *Patronos y clientes en las sociedades mediterráneas*, Madrid, Júcar, pp. 297-322.

Tema IV

- Lacoste-Dujardin, Camille. 1993. "El triunfo de una madre", *Las madres contra las mujeres. Patriarcado y maternidad en el mundo árabe*, Madrid, Cátedra, pp. 16-59.

Tema V

- Bourdieu, Pierre. 2006. "El Islam y la sociedad norteafricana", *Sociología de Argelia y tres estudios etnológicos de Cabilia*, Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, pp. 211-220.
- Mermisi, Fatima. 1990. "Habiba la vidente", *Marruecos a través de sus mujeres*, Madrid, Ediciones del oriente y del mediterráneo, pp. 182-209.